

Over vrijheid, identiteit, samenleven, integratie en veiligheid

Er is de laatste tijd veel verwarring over een aantal begrippen, waaronder vrijheid, identiteit, vrijheid van meningsuiting, rechtsstaat en veiligheid. Als gevolg van deze verwarring wordt een inconsistent beleid gevoerd, hetgeen de rechtsstaat onder druk zet en tevens het populisme voedt.

LibDem vindt dat het van belang is deze begrippen scherp te definiëren vanuit een sociaal-liberale visie. Pas bij een duidelijke afbakening van deze begrippen en een vaststelling hoe deze zich verhouden tot de (liberale) rechtsstaat, kan een consequent beleid worden gevoerd dat voor eenieder acceptabel moet kunnen zijn.

Vrijheid

Als liberale partij stelt LibDem de vrijheid van het individu centraal. Ieder mens moet in staat zijn zelfstandig richting aan zijn leven te geven. Maar de mens is ook een sociaal wezen. Individuen hebben de behoefte om zich in sociale verbanden te organiseren. De samenleving kent traditiegetrouw vele verbanden die een eigen culturele identiteit hebben. Deze culturele diversiteit is een waardevol kenmerk van onze samenleving. De overheid moet daarin zo veel mogelijk vrijheid bieden en kan zelfs het ontstaan van sociale verbanden stimuleren¹.

Sociale verbanden

De mens wil zich in sociale verbanden kunnen organiseren. Dat kunnen verschillende sociale verbanden tegelijkertijd zijn: sportvereniging, muziek, buurt, etc.

Het is denkbaar dat de betreffende sociale verbanden de vrijheid van individuen die daaraan deelnemen, beperken. Bijvoorbeeld omdat een vereniging of een kerkgenootschap verplichtingen aan hun leden opleggen. Ook kan het zijn dat er binnen een verenigingsverband onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende categorieën leden. Denk bijvoorbeeld aan een studentenvereniging waarbij eerstejaars leden bepaalde verplichtingen hebben of sommige rechten niet hebben. Of een voetbalvereniging waarbij de leden uit het eerste team bepaalde voorrechten hebben boven de andere leden. Hoe verhoudt zich dat met de vrijheid van het individu? Uitgangspunt moet zijn dat het individu zelf vrijwillig voor het betreffende samenlevingsverband gekozen heeft en dat het ook de vrijheid heeft om dit te verlaten. Je wordt vrijwillig lid van een bepaalde vereniging en als het je niet meer bevalt, moet je het recht hebben deze te verlaten, zonder dat dat verdere consequenties heeft voor de vrijheid om het leven verder zelfstandig richting te geven. Mocht dit recht in de verdrinking komen, dan moet de overheid dit recht waarborgen. Wel zal e.e.a. sociale gevolgen kunnen hebben. Zo zullen vrienden die wel lid van de vereniging blijven wellicht meer afstand nemen. Daar heeft de overheid verder geen vat op en dit mag de overheid zich verder ook niet aantrekken.

Identiteit

Mensen hebben vele identiteiten. Zo kan iemand tegelijkertijd Amsterdammer, verpleger, voetballer, gitarist, vader, Nederlander en Europeaan zijn. Welke identiteit de boventoon voert, hangt van de

¹ deze zinnen komen letterlijk uit de uitgangspunten van LibDem.

omstandigheden af. Op het voetbalveld zal dat vermoedelijk niet gitarist zijn. Iedere identiteit maakt deel uit van je persoonlijkheid en kenmerkt je tot een bepaald individu. Vele identiteiten worden dus ontleend aan de sociale verbanden waar men deel van uitmaakt.

Een begrip als “de” Nederlandse identiteit bestaat niet. Het Nederlanderschap is één van de vele identiteiten die een Nederlander kan aannemen. Hoe belangrijk deze is en welke rol deze speelt, kan ieder voor zich uitmaken. Belangrijk is uiteraard wel dat eenieder zich aan de Nederlandse wet houdt. Dat is het enige relevante waar de overheid op moet toezien.

Het individu moet de vrijheid hebben de identiteiten naar zijn keus te voeren. De overheid mag daar alleen in ingrijpen als deze identiteit strijdig is met onze rechtsorde, bijvoorbeeld als het gaat om de identiteit van inbreker of van lid van een criminele organisatie.

Nederland kent – zoals veel landen - regionale verschillen in identiteit: een Zeeuw heeft een ander identiteit dan een Fries of een Brabander. Uit oogpunt van continuïteit met het verleden en culturele diversiteit zouden wij deze regionale verschillen moeten koesteren. De overheid mag daar meer oog voor hebben.

Vrijheid van meningsuiting

Ook over de vrijheid van meningsuiting bestaat - al jaren - de nodige spraakverwarring. De vrijheid van meningsuiting is een belangrijke liberale verworvenheid. Deze is verankerd in de Grondwet (art. 7) en in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (art. 10). Dat betekent evenwel niet dat je te allen tijde alles kunt zeggen; de vrijheid van meningsuiting wordt beperkt door o.m. het strafrecht (artt. 137 c t/m 137 g Wetboek van Strafrecht). Betekent dit nu dat alles dat volgens de rechter niet verboden is, zomaar gezegd kan worden? Sommigen zeggen dat als iets niet bevalt, je maar naar de rechter moet stappen en die zal een uitspraak doen. Maar dat is te kort door de bocht. De rechter zal marginaal toetsen en zeer terughoudend zijn met het beperken van de vrijheid van meningsuiting. En terecht.

Dat neemt niet weg dat er ook een politieke en maatschappelijke beperking is van de vrijheid van meningsuiting. Deze is situationeel bepaald: een cabaretier kan zich meer vrijheden veroorloven dan een minister of een burgemeester. Een columnist kan meer zeggen dan een huisarts. Van de eerste verwacht je een scherpe stellingname – die soms voor bepaalde groepen beledigend kan zijn – van de laatste verwacht je dat eenieder met respect wordt behandeld.

De Haagse politiek heeft het begrip vrijheid van meningsuiting en respect voor de medemens op een warrige manier behandeld. Zoals in 2008 in het FD betoogd (zie: [‘Een liberaal tegengeluid’](#)), was de film ‘Submission’ van Hirsi Ali kwetsend voor moslims en had premier Balkenende (‘normen en waarden’) destijds moeten ingrijpen en daar afstand van nemen, aangezien deze in samenwerking met een lid van een regeringspartij was gemaakt. De film ‘Fitna’ van Wilders daarentegen is gemaakt door een partijleider van een partij die slechts 6 procent van de bevolking vertegenwoordigde en geen regeringsverantwoordelijkheid droeg. De bemoeienis destijds van de Haagse politici om te trachten de film tegen te houden, was een poging de vrijheid van meningsuiting aan te tasten.

Door zo inconsequent en warrig met deze begrippen om te gaan, heeft de Haagse politiek niet alleen verwarring geschapen, maar heeft ook de rechtszekerheid aangetast en een bevolkingsgroep – de islamitische minderheid – nodeloos gekwetst.

Rechtsstaat

Voor de vrijheid van het individu – waar LibDem zich voor inzet – is de rechtsstaat cruciaal. Ook deze kan onder druk komen te staan (of staat al onder druk) doordat deze niet goed wordt afgebakend en door begripsverwarring². Belangrijke kenmerken van de rechtsstaat zijn: hiërarchie van normen (bijv. een wet gaat boven een Algemene Maatregel van Bestuur), gelijkheid voor de wet (isonomie) en een onafhankelijke rechtspraak. Voorts is het van belang dat er een scheiding van machten is.

Rechtsstaat is een ander begrip dan democratie. Soms kan de democratie zelfs op gespannen voet staan met de rechtsstaat. Als er bijvoorbeeld een democratisch genomen besluit is dat de rechten van de mens aantast, gaat de rechtsstaat voor. De rechtsstaat beperkt in dat geval de democratie en de volkssoevereiniteit (zie: [Alain de Benoist](#)).

Belangrijk voor de rechtsstaat is dat de overheid de rechten van individuele burgers – van alle Nederlandse ingezetenen - beschermt. Daar valt in Nederland het nodige aan te verbeteren. Er zijn helaas vele voorbeelden waar de overheid het laat afweten. Schrijnend is het voorbeeld van het zo genoemde ‘monster van Leersum’: een man die gedurende vele jaren zijn burens terroriseerde. Al in 2009 was er sprake van een langdurig - negen jaar - bestaande overlast die zodanig was dat de gedupeerden wilden verhuizen (zie [bericht](#) uit 2009). Het heeft tot 2016, dus nog zeven jaar daarna (!!) geduurd tot er eindelijk zicht was op een oplossing. LibDem vindt dit een onacceptabel lange termijn.

Ook bij overlast door jeugdbendes is de overheid veel te laks. Bijvoorbeeld wanneer mensen door het pesten door jeugdbendes genoodzaakt worden te verhuizen naar een ander buurt. Ook dit vindt LibDem onacceptabel. De overheid dient er op toe te zien dat dit soort excessen niet voorkomen. Het te laks optreden tast het rechtsgevoel van de burgers en daarmee ook de rechtsstaat aan.

Integratie

Nederland kent veel inwoners met een migratieachtergrond en de verwachting is dat er nog meer zullen bijkomen³. Dat zijn vaak inwoners met een andere culturele achtergrond. Daardoor kent Nederland nu nog meer diversiteit aan culturen dan traditioneel het geval was – zoals onder meer de culturele verschillen tussen Limburg en Groningen.

De komst van nieuwe Nederlanders kan heel positief zijn; zij kunnen een bijdrage leveren aan het welzijn en de welvaart in Nederland. Maar niet iedereen ervaart de komst van nieuwe Nederlanders als positief. Dat komt voor een deel omdat er mensen zijn die daar last van ondervinden en deze lasten zijn vaak onevenredig over de bevolkingsgroepen verdeeld. De last die velen ervaren, moeten wij serieus nemen. Dat begint met een nauwkeurige analyse waar die last precies uit bestaat en hoe de overheid daar mee om moet gaan, zonder daarbij de principes van de - liberale - rechtsstaat aan te tasten.

De bezwaren die vaak tegen migranten geuit worden zijn in hoofdzaak tot drie aspecten te herleiden:

² Zo definieert de VVD de rechtstaat als volgt: “Nederland is een rechtsstaat. Dat betekent dat iedereen zich aan de wet moet houden.” (verkiezingsprogramma 2017-2021, “Zeker Nederland”, p. 15). Dat is te kort door de bocht en getuigt van de beperkte visie van de VVD hierop: ook Duitsland van 1938 is volgens die definitie een rechtsstaat.

³ het migratiebeleid als zodanig is niet het onderwerp van deze notitie.

- i) beroep op sociale zekerheid: mensen met een migratieachtergrond maken vaker gebruik van sociale voorzieningen; hier ergeren velen zich (terecht) aan;
- ii) overlast: een deel van hen geeft overlast doordat zij (in groepen) anderen lastig vallen dan wel dat zij tot crimineel gedrag vervallen;
- iii) sociaal: sommige woonwijken zijn van karakter veranderd doordat veel oorspronkelijke bewoners zijn verhuisd en dat er een meerderheid is komen wonen met een migratieachtergrond.

Deze drie aspecten worden vaak door elkaar gehaald, waardoor een beleid wordt gevoerd dat niet effectief is en vaak kwetsend is voor de betrokkenen. 'Ze' moeten zich aanpassen; 'ze' moeten fatsoenlijk Nederlands spreken; 'ze' moeten zich aan onze normen en waarden houden.

LibDem heeft voor deze drie aspecten een andere benadering, die in overeenstemming is met de liberale rechtsstaat.

- i) De beste vorm van integratie is werk. LibDem staat een arbeidsmarktbeleid voor, waarbij de overheid actief mensen naar werk begeleidt door middel van een individuele coach. Dit arbeidsmarktbeleid moet er voor zorgen dat eenieder op redelijke termijn passend werk vindt, ook mensen met een migratieachtergrond. Zij zullen daardoor minder of geen beroep meer doen op de sociale zekerheid. Begeleiding naar werk moet ook gelden voor asielzoekers, zelfs al zij nog maar net in Nederland zijn. Niets is demotiverender dan maandenlang gedwongen zijn niets te doen.

Voor het vinden van een baan is het wenselijk om de Nederlandse taal te beheersen, waarbij het van het soort werk afhankelijk is hoe goed de taalbeheersing moet zijn. Zo zal iemand die als maatschappelijk werker aan de slag gaat beter Nederlands moeten kunnen dan iemand die hoveniersdiensten verricht. De wens – c.q. eis – om Nederlands te leren moet gekoppeld zijn aan de wens werk te vinden. Wie geen beroep doet op sociale zekerheid, hoeft ook geen Nederlands te leren, net zo min als Nederlanders in het buitenland gedwongen zijn de taal van hun gastland te leren als zij zelfstandig kunnen rondkomen.

- ii) Overlast en criminaliteit moeten te allen tijde bestreden worden. De overheid mag het niet laten gebeuren dat bewoners uit een bepaalde buurt weggepest worden. Ook criminaliteit moet worden bestreden. Wel moet aan mensen met een criminele achtergrond – na het opleggen van een sanctie – een perspectief worden geboden om te voorkomen dat zij weer (noodgedwongen) tot crimineel gedrag vervallen. LibDem is voor een systeem van incrementele sancties: bij een eerste vergrijp een lichte sanctie, uiteraard afhankelijk van het delict, bij een tweede vergrijp een duidelijk zwaardere sanctie en bij verder recidief een steeds zwaardere sanctie. Onderdeel daarvan mag zijn dat het penitentiair regime ook voor een deel van de hechtenis onaangenaam is, bijvoorbeeld in onverwarmde cellen zonder TV of radio. De overheid moet duidelijk definiëren welke vorm van overlast niet getolereerd wordt en waar de grens ligt tussen echt overlast en culturele verschillen. Zo valt het op de stoep dumpen van afval tot de categorie overlast, evenals geluidsoverlast. Maar het feit dat de kinderen laat naar bed gaan of dat er ander eten gekookt wordt, behoort tot de cultuurverschillen die wederzijds gerespecteerd moeten worden.

- iii) De sociale component, het veranderen van de buurt, wordt ook als achteruitgang ervaren. Dat is begrijpelijk: wie jarenlang in een bepaalde buurt woont en daar goed met zijn burens overweg kon, ziet het als een achteruitgang als die burens verdwijnen en er nieuwe buurtgenoten komen wonen, of dat nu Nederlanders zijn of mensen met een migratieachtergrond. In het laatste geval wordt dat vaak als negatiever ervaren, waarbij het de betrokkenen kwalijk wordt genomen dat zij naar Nederland zijn gekomen. Daar is op zich niets aan te doen: het is een normaal verschijnsel dat een buurt geleidelijk van samenstelling verandert: kinderen gaan het huis uit, men vindt elders een andere baan, etc. Als de overheid zorg draagt dat men geen last ondervindt van de andere twee aspecten (sociale zekerheid en overlast/criminaliteit), zal de ervaren sociale achteruitgang voor lief moeten worden genomen.

Integratie is vooral ook een kwestie van wederzijds respect. De nieuwkomers dienen respect te tonen voor de Nederlandse cultuur; omgekeerd dienen de overheid en de Nederlanders zonder migratieachtergrond respect te tonen voor de cultuur van de nieuwkomers. Dat kan betekenen dat er gebruiken zijn die afwijken van die welke in Nederland gangbaar zijn. Bedacht zij dat ook die gebruiken in de tijd veranderen. Sinds een jaar of vijftiwintig is het in Nederland gebruikelijk om een vrouw die je enigszins kent niet een hand te geven, maar drie zoenen op de wang. Vijftig jaar geleden was dat zeer ongebruikelijk. Tolerantie houdt ook in dat je deze gebruiken relativeert. Zolang eenieder zich aan de wet houdt, is er geen reden om over afwijkende gebruiken problemen te maken.

“ De samenleving als geheel moet open en tolerant zijn. Iedere ingezetene van Nederland heeft recht op respect van zowel zijn medeburgers als van de overheid. Binnen het kader van de wet is eenieder vrij zijn eigen geloofsovertuiging of levensbeschouwing te volgen. De scheiding van religie en staat houdt tevens in dat de overheid zich niet over de inhoud van religies uitsprekt.”⁴

Veiligheid

Tot nu toe hebben terroristische aanslagen deze eeuw in Nederland 15 slachtoffers⁵ geëist. Terroristische aanslagen in het buitenland – veelal gepleegd door mensen met een islamitische achtergrond – voeden de angst dat in Nederland ook een dergelijke aanslag wordt gepleegd. Dit risico moet niet gebagatelliseerd worden, maar moet ook in perspectief worden geplaatst.

Een 100% veiligheid bestaat niet en je kunt het risico van een aanslag – met welk motief dan ook – nooit tot nul reduceren. Waakzaamheid is geboden – en daar hebben wij onze veiligheidsdiensten voor – maar waakzaamheid is ook geboden dat wij onze vrije samenleving niet opofferen aan reële doch minieme risico's. Het gevaar dreigt dat de balans doorslaat ten koste van de vrije samenleving.

De beste manier om aanslagen te voorkomen is te zorgen dat niemand zich geroepen voelt ze te plegen. Terroristische aanslagen worden veelal uit een gevoel van onmacht gepleegd. Hoe meer bepaalde groepen zich als tweederangs burgers behandeld voelen, des te groter is het risico dat sommigen uit de groep radicaliseren en bereid zijn aanslagen te plegen. Dat hebben wij in de jaren '70 van de vorige eeuw gezien in Duitsland (Rote Armee Fraktion) en Italië (Brigate Rosse), maar ook in Ierland (IRA). Om terrorisme met een islamitische achtergrond te voorkomen is het van belang om

⁴ passage uit de uitgangspunten van LibDem

⁵ te weten 9 in 2009 (Apeldoorn) en 6 in 2011 (Alphen aan den Rijn)

ook in Nederland te zorgen dat iedere inwoner – met of zonder migratieachtergrond – zich gerespecteerd voelt. Iedere maatregel die het tegendeel bewerkstelligt staat niet alleen haaks op de idealen van LibDem, maar verhoogt ook het risico op een terroristische aanslag.

Conclusie

Willen wij een democratische – en liberale – rechtsstaat behouden en zelfs versterken, dan moeten de verschillende begrippen duidelijk gedefinieerd worden en moet geanalyseerd worden waar precies het probleem ontstaat en hoe wij dat moeten aanpakken. De politieke partijen in Den Haag verwarren deze begrippen, hetgeen ten koste gaat van de rechtsstaat en vaak een inconsistent beleid tot gevolg heeft. Door dit warrige beleid en het niet-respecteren van bepaalde bevolkingsgroepen wordt de kans op een terroristische aanval eerder vergroot dan verkleind.

Het arbeidsmarktbeleid van LibDem kan zorgen voor een betere integratie van mensen met een migratieachtergrond. Integratie en respect zijn – naast een adequate veiligheidsdienst – de beste waarborg voor veiligheid in de samenleving als geheel.

+++++